

Beste leden en relaties,

Voor u ligt het decembern timer van onze nieuwsbrief. Terwijl de dagen op hun kortst zijn en de geur van dennennaalden en versgebakken wafels de huizen vult, breekt de tijd van bezinning aan. December is niet alleen de maand van kerststallen en sfeervolle tradities, maar ook het moment waarop we de balans opmaken. Hoe kijken we terug op het afgelopen jaar en, belangrijker nog, wat nemen we mee naar de toekomst?

Voor onze vereniging staat 2026 wederom in het teken van vernieuwing met respect voor de traditie. Onze goede voornemens zijn helder: **Toegankelijkheid:** We willen onze archieven nog verder digitaliseren zodat onze geschiedenis voor iedereen, jong en oud, binnen handbereik is.

Verbinding: Meer ontmoetingen organiseren waar verhalen gedeeld kunnen worden, want geschiedenis leeft pas echt wanneer ze verteld wordt.

Behoud: Met hernieuwde energie blijven we strijden voor het behoud en zichtbaar maken van ons lokaal erfgoed en de monumenten die ons dorp zijn karakter geven.

Aan het einde van het jaar willen wij onze leden en alle lezers hartelijk danken voor hun belangstelling voor onze nieuwsbrieven.

Wij wensen hen en hun geliefden een mooie en goede jaarwisseling en voor 2026 vrede en een goede gezondheid.

Veel informatief leesplezier namens
Bestuur en Werkgroep Communicatie.

Het Verhaal van Reusel, boeiend van begin tot einde!

Op 14 en 15 november waren de voorstellingen van 'Het verhaal van Reusel'. Een stuk dat door het NRT, de HWR en muziekvereniging Concordia samen op de spreekwoordelijke planken werd gebracht. Het verhaal van Reusel werd door de oudste bewoner van onze gemeente verteld: 'De Kei'. Hij nam de bezoekers mee in de geschiedenis van Reusel en sneed daarna nog enkele thema's aan. Daarbij konden bijvoorbeeld de kermis en de oorlog niet gemist worden.

Concordia was verantwoordelijk voor de muzikale omlijsting en het NRT bracht het verleden door toneel weer tot leven. Ook verzorgde HWR de daarbij passende foto's. Dit waren er zo'n 250, die vanaf maart door de mensen van de werkgroep beeld en geluid uit het hele archief waren geselecteerd. Deze foto's zorgden meerdere malen voor een 'golf' van herkenning uit de zaal.

De voorstellingen werden goed bezocht. In totaal zijn er zo'n 750 bezoekers geweest. Alleen op zaterdagmiddag hadden we het balkon niet nodig voor alle bezoekers. De vrijdag- en zaterdagavond waren er ruim 250 bezoekers.

Om bij de kermis de sfeer weer helemaal terug te halen, werden er voor en na de voorstelling loten verkocht. Tijdens de voorstellingen werd door het draaien van het rad van de 'Herwonnen Levenskracht' de winnaars bepaald. De opbrengst van deze loterij werd aan de Veiligheidsdag Reusel-De Mierden geschonken. Jan Dirkx maakte mooie opnames van de voorstelling, die inmiddels al op Kempentv te zien zijn geweest. Al met al een mooi project waar veel mensen met plezier aan gewerkt hebben.

Wil je Het verhaal van Reusel (een muzikale tijdreis van het rijke roomse leven, via de sigarenindustrie naar de dag van vandaag) nog eens herbeleven? Of was je niet in de gelegenheid om deze KEI van een voorstelling te bezoeken? Dan heeft onze Werkgroep Beeld & Geluid een verrassing voor je. Kijk en luister naar een prachtig fotoalbum met zelfs bewegende beelden, wederom verzorgd door onze eigen HWR Werkgroep Beeld & Geluid.

Via de volgende link kom je rechtstreeks bij het mooie fotoalbum: <https://t.ly/QiWbp>

Kempens Geheugen

Op zaterdag 29 november organiseerde Kempens Geheugen (het voormalige "Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen vzw"), in samenwerking met Heemkunde Werkgroep Reusel en financieel ondersteund door Brabants Heem, het 58e Algemeen Kempisch jaarcongres "Over heirbaan en spoorlijn – 2000 jaar vervoer in de Kempen".

Voor een goed bezette zaal - ruim zestig geïnteresseerden - verwelkomde voorzitter Gert Gielis de gasten en gaf hij een overzicht van het programma waarna HWR voorzitter Gerrit van de Wouw hen namens onze vereniging een genoeglijke dag wenste.

Het spits werd afgebeten door Eugène de Groot die een beeld gaf van de betekenis en rol van karren en wagenmakerij voor de grensoverschrijdende Kempen en de bloei en zwanenzang ervan in 19e en 20e eeuw. Het Duits Lijntje, de Bosteler Bahn, dat vanuit Bostel naar het Duitse Wesel liep, had gedurende tientallen jaren een zeer grote rol in het Europese treinverkeer en had grote sociale gevolgen voor die streek in Brabant. Jos Mandos gaf een goed beeld van de uitvinding van de trein die het tijdperk van snel – sneller inluidde. Jan van Eijck vervolgde de ochtend met Het Bels Lijntje, van veelbelovend internationaal traject tot fietspad over de grens, waarbij hij met de nodige humor de geschiedenis en ondergang liet herleven van het traject Turnhout – Tilburg.

Na de goedverzorgde lunch, die tevens gebruikt werd als een functioneel communicatiemiddel, was de beurt aan Dries Tys met een overzicht van mogelijke archeologische wegtracés en verbindingen uit de Romeinse periode en de (vroege) middeleeuwen. Wouter Loeff sloot hierop aan met een overzicht van reizen in de tijd van Bosch en Brueghel, met routeplanner Viabundus.

Het zesde onderwerp werd gepresenteerd door Ton Burgers te weten: 'Waterwegen in de Kempen', de strijd om het Maaswater.

Enthousiast schetste hij een zeer goed beeld van de totstandkoming van de Kempense waterwegen. Zowel de praktische als de politieke problemen rondom de realisatie van de kanalen passeerden de revue.

Herenthals – Kanaalzicht aan de twee Bruggen

Na het vragenronde en de afsluiting werd in de foyer informeel, onder genot van een hapje en een drankje, kennis en ervaring uitgewisseld. Meerdere dialecten werden waargenomen, waarbij de Vlamingen een kleine meerderheid vormden. Al met al verdient het 58e Algemeen Kempisch congres waardige opvolging in 2026.

Een stukje Reuselse historie over waterscheiding willen we de lezers niet onthouden. Op de Peelse Heide bij de Kleine Cirkel staat een Januskop. Dit bijzondere monument refereert aan een landschappelijke waterscheiding die de Kempen kenmerkt. De scheiding loopt hier van ZO naar NW waardoor een zuidwestelijk deel van het dorp Reusel afwatert richting België en het overige deel in Nederland. Het monument symboliseert de tweeledigheid.

De mannelijke en vrouwelijke kant van de Januskop.

Het vrouwengelaat van de Januskop blikst richting België, het gezicht van de man heeft de ogen gericht op Brabant. Onder het vrouwengezicht staat: 'Mijn buurman, die dwaas, plast noord naar de Maas'. En de man zegt: 'Van de vrouw hierachter valt te vermelden, dat ze watert op Nete en Schelde'.

Uit de bibliotheek van de HWR

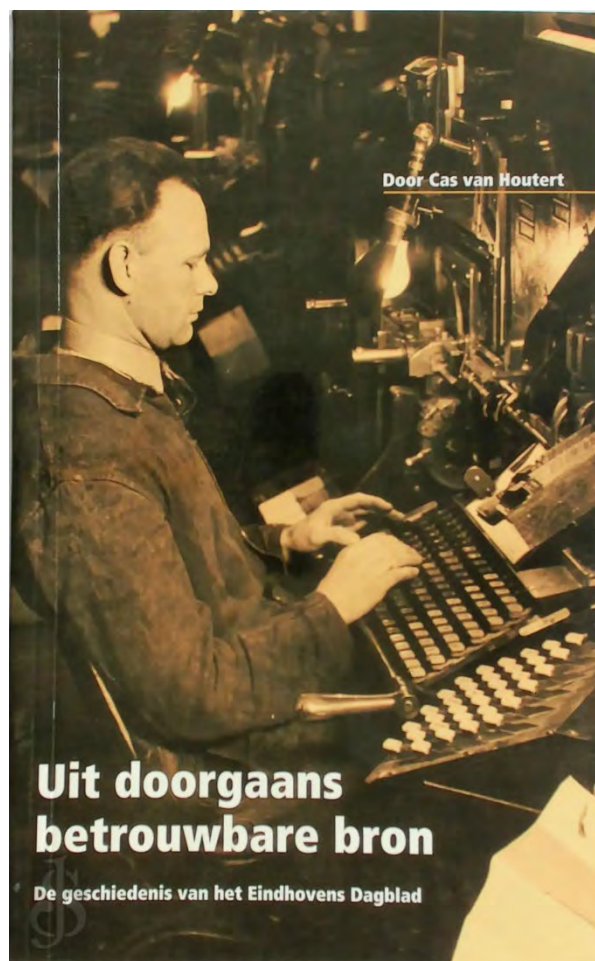
Uit doorgaans betrouwbare bron.

De geschiedenis van het Eindhovens Dagblad.

Auteur: Cas van Houtert.

Eindhovens Dagblad BV, Eindhoven 2003. 409 blz.

Jarenlang is er tegenaan gehikt. Niet omdat het verhaal over de in 1857 opgerichte Meijerijse Courant met al zijn concurrenten en opvolgers saai is, integendeel, er werd tegenop gezien omdat er een zwarte bladzijde beschreven moest worden. Voormalig hoofdredacteur Cas van Houtert heeft de handschoenen opgenomen.

Na een inleidend hoofdstuk over het ontstaan van kranten in Nederland, krijgt de lezer een

spannend verteld overzicht van hoe de dagbladen in Eindhoven en Helmond bijna een eeuw lang voor hun bestaan gevochten hebben. Van Houtert schrikt er niet voor terug om bijna anderhalve eeuw na dato over de *Meijerijische Courant* te oordelen: “Ongetwijfeld zou de krant de krappe kinderschoenen eerder ontgroeid zijn als zij het lef had gehad wat meer mankracht, energie en vrijmoedigheid in de benadering van het lokale en regionale nieuws te steken.”

In 1900 waren er drie Eindhovense kranten: de *Meijerijische Courant*, de *Peel- en Kempenbode* (1876) en de *Eindhovensche Courant* (1900); de voorlaatste titel werd in 1911 omgedoopt tot *Eindhovens Dagblad*. Samen met *De Telegraaf* was het ED de enige krant in Nederland die tijdens de Eerste Wereldoorlog anti-Duits was. Nadat een Duitse onderzeeboot enkele Nederlandse schepen deed zinken, publiceerde het ED een artikel onder de kop “Hoe lang nog”. Toen waren er nog lezers die hun klassieken kenden. Met “Hoe lang nog” werd gerefereerd aan de beroemde woorden: “Quousque tandem, abutere Catilina patientia nostra” (Hoe lang nog Catilina zult ge misbruik maken van ons geduld), de openingswoorden van de Romeinse staatsman Cicero, in zijn eerste Catilinarische rede tegen Catilina. Het ED kreeg een verschijningsverbod van een week wegens schending van de neutraliteit. Iets beters had de krant niet kunnen overkomen, want uit het hele land werd geprotesteerd tegen deze beknutting van het recht op vrije meningsuiting.

In 1930 veranderde de *Meijerijische Courant* in *Eindhovensche en Meijerijische Courant*. Maar ook werd vanaf die tijd de concurrentieslag met het ED heftiger. En hoewel Van Houtert het oneindig genuanceerder formuleert, lijkt het alsof beide kranten dachten de overwinning in deze strijd te kunnen boeken als ze maar fascistisch en nationaal-socialistisch genoeg waren. Tijdens de bezetting resulteerde dit in één grote krant, *Dagblad van het Zuiden*, door René Vos in zijn studie over de legale pers tijdens de bezetting 'de meest foute krant van Nederland' genoemd. Het ED, het eerste oorlogsjaar nog wel enigszins moedig, is dus tijdens de bezetting opgeheven en voerde na herverschijning twintig jaar lang het motto “Wij bleven trouw”, maar Van Houtert is duidelijk: het ED was fout in de oorlog en de geschiedschrijving waarin beweerd wordt, dat de

krant moest verdwijnen vanwege een kritische houding, deugt niet.

Van Houtert besteedt naar verhouding weinig aandacht aan de naoorlogse geschiedenis en de tijd dat hij zelf hoofdredacteur was, beschrijft zijn collega Ed van de Kerkhof. Van Houtert doet zichzelf tekort door zijn toch vaak heikele betoog niet duidelijk aan de door hem geraadpleegde bronnen te koppelen. En als naslagwerk had “Uit doorgaans betrouwbare bron” gewonnen als hij een namen- en periodiekenregister had opgenomen. Van Houtert maakt schoon schip door maar gewoon te vertellen wat er gebeurd is en je begrijpt, na lezing van dit boek, waarom onder zijn leiding het Eindhovens Dagblad tot de top van de regionale pers in Nederland is gaan behoren. Net zoals de krant is, “Uit doorgaans betrouwbare bron” onverschrokken, onafhankelijk en goed geschreven.

Uit het HWR archief

Overval bij familie van der Put.

[20 oktober 1758]

Vrij naar het Schepenbankarchief Bladel, Reusel en Netersel.

Bij het gezin Govert van der Put - Petronella Haaren werd op 20 October 1758, 's avond omtrent klokke 8 ure, aan de deur geklopt.

Gewelddadige inbraak.

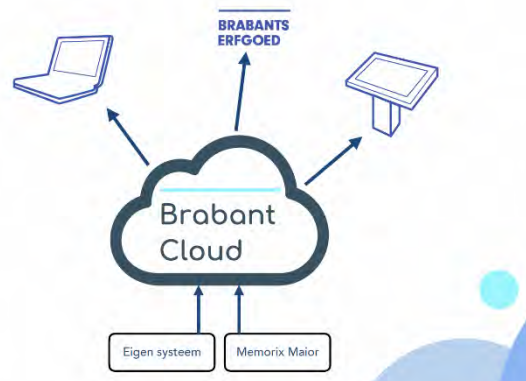
Govert, strodekker, was met zijn zoon afwezig om een huis te dekken in Hooge Mierde. Helena, de jongste van de twee dochters, dacht dat er iemand uit de buurt voor de deur stond en deed open. Plots sprongen drie geweldenaars binnen, de schietpistolen in de hand, het gezicht bedekt met een soort neusdoek onder de kin vastgeknoopt en daarover een hoed. Het meisje wilde vluchten, doch werd gegrepen en op de grond gesmakt, het gelaat naar beneden, de handen op de rug gebonden met

repen van een stukgesneden beddenlaken, waar mee ook de benen werden vastgesnoerd. De moeder en de tweede dochter Margo werden op dezelfde wijze gekneveld. Een vierde booswicht bleef buiten aan de deur de wacht houden. Er werd gevraagd waar de baas was en de knecht (in de mening dat de oudste zoon een knecht was), waarop ze antwoorden dat deze niet binnen waren en straks zouden thuiskomen.

Daar de drie vrouwen niet ophielden met schreien en kermen, begonnen ze de moeder zo deerlijk te slaan met een stok dat beide dochters om genade smeekten. De schelmen staken dan een lamp aan en liepen recht naar de plaats waar twee schoppen stonden, waaruit men kon opmaken dat ze in het huis bekend waren, daar mee probeerden ze een grote eiken kist open te breken in de hoop er geld te vinden, want de vader was de fungerende collecteur der gemene middelen. Toen dat niet lukte, vroegen ze waar het kapmes of een ander bijl te vinden was. Ze liepen naar een kistje, waaruit ze het klein linnen op de vloer gooiden en de vier stuivers die daarin lagen meenamen. Vermits ze de grote kist niet konden openbreken, werd de moeder door stoten en slagen gedwongen de sleutel ervan te geven. Deze antwoordde dat ze de sleutel niet wist liggen, maar dat ze zou zoeken als ze werd losgemaakt. Ze sneden de banden door en stieten haar naar de opkamer, waar de sleutel moest gezocht worden, terwijl de rode tas met 12 of 13 stuivers erin haar van het lijf werd gerukt. Toen de moeder van uit de opkamer ze "daar zijn ze", doelend op haar man en zoon, sprongen de booswichten onmiddellijk de deur uit met de lamp die ze wegwierpen. Daarvan profiteerde de moeder om langs de zijdeur, die met een houten pin werd afgesloten, het huis uit te vluchten en luid om hulp te roepen. Doch de schelmen keerde terug en vroegen aan de twee dochters op de grond waar hun moeder was, die oude heks. Ze trokken toen stro uit het dak dat ze in brand staken om licht te hebben. Ongerust, omdat de moeder verdwenen was, zijn ze tenslotte vertrokken met als buit de tas met het gevonden geld, een rode Oostindische voorschoot, een rode baaien vrouwenrok met op de plooiën een lakense zelfkant, een vrouwenrok met groene, rode en witte strepen, doch een weinig kaal gesleten, een rosbruine tirelijn met een rosse stoffen band op de plooiën, een wit baleinen stiklijf met gestreepte mouwen, eenzelfde stiklijf iets kleiner en met blauw damast overtrokken, een vrouwenjak of lijfken ros van kleur en een gelijkwaardig vrouwenjak maar wat kleiner. Volgens de drie vrouwen droeg de eene man een bruine rok, twee anderen een witte of grijze en de vierde een rok in 't blauw of keel. De eerste gaapte de mond wat wijd, de laatste waren middelmatig van statuus.

Brabant Cloud bereikt mijlpaal van 100 deelnemers

Wat in 2012 begon als een samenwerking om het Brabantse erfgoed digitaal beter vast te leggen, is in dertien jaar tijd uitgegroeid tot een brede Brabant Cloud-gemeenschap. Tijdens de jaarlijkse Brabant Cloud Deelnemersdag, op 28 november bij Natuurmuseum Brabant in Tilburg, werd Speelgoedmuseum Oosterhout verwelkomd als 100e deelnemer.

Bij Brabant Cloud werken musea, archieven, heemkundekringen, bibliotheken en andere erfgoedinstellingen aan het registreren, beheren en publiceren van hun collecties. Inmiddels zijn 100 instellingen aangesloten, werken 906 registratoren met Brabant Cloud en zijn er 1,9 miljoen records vastgelegd. Team Brabant Cloud is trots op al die mensen die hier dagelijks tijd en aandacht in steken, en zo bijdragen aan het digitaal en duurzaam bewaren van Brabantse verhalen.

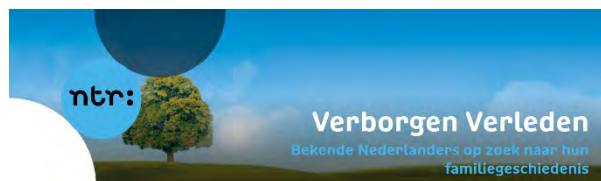
Ook Heemkunde Werkgroep Reusel is aangesloten bij Brabant Cloud, een onderdeel van Stichting Erfgoed Brabant.

Nieuwe reeks Verborgen verleden

Begin januari start bij de NTR een nieuwe reeks van Verborgen verleden, het televisieprogramma waarin bekende Nederlanders hun familiegeschiedenis onderzoeken. Wie waren hun voorouders en wat deden ze? Om daar achter te komen, moeten de hoofdpersonen op reis. Soms heel ver terug in het verleden, soms veel dichterbij.

In zes afleveringen ontdekken Splinter Chabot, Erben Wennemars, Malou Gorter, Eva Crutzen, Klaas Dijkhoff en Edsilia Rombley welke

historische gebeurtenissen hun familieverleden hebben gevormd.

In eerdere seizoenen kwam een breed scala aan thema's voorbij, variërend van migratie en armoede tot koloniale geschiedenis en oorlogservaringen. Ook in de nieuwe reeks wordt volgens de makers weer duidelijk "hoe sterk de lijnen tussen heden en verleden zijn en wat een indrukwekkende verhalen de geschiedenis verborgen houdt". Eindredacteur Carry Waalderbos: *Het zijn de verhalen van onze voorouders die de geschiedenis tot leven brengen. Verhalen die worden doorgegeven van generatie op generatie, die ons grond onder de voeten geven en die laten zien hoe meerstemmig en rijkgeschakeerd de geschiedenis is.*

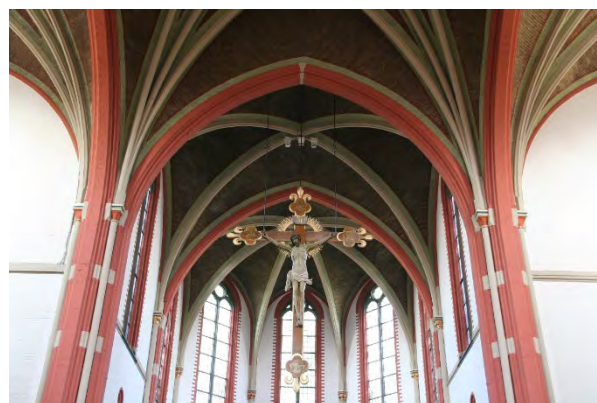
De nieuwe reeks Verborgen verleden is vanaf zaterdag 3 januari wekelijks te zien op NPO 2 om 20.30 uur.

Reliwiki biedt nu nog completer en actueler beeld van religieuze gebouwen

De religieus-erfgoed website Reliwiki.nl heeft de afgelopen twee jaar een grote inhoudelijke uitbreiding gekregen. In samenwerking met het Programma Toekomst Religieus Erfgoed, gecoördineerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), is de site verrijkt met nieuwe

databronnen. Hierdoor biedt Reliwiki nu een nog completer en actueler beeld van religieuze gebouwen in Nederland. De website, die maandelijks meer dan 30.000 bezoekers trekt, wordt dagelijks bijgehouden door een actieve groep vrijwilligers. Nieuwe bijdragers zijn welkom.

Interieur van de Reuselse kerk (2009)

Sinds de start in 2008 is Reliwiki uitgegroeid tot een van de grootste digitale bronnen voor religieus erfgoed in Nederland, met inmiddels 206.000 pagina's en circa 180.000 foto's. Dankzij bijdragen van het Programma Toekomst Religieus Erfgoed en Donatus is nu ook de Kerken Tellen-database geïntegreerd. De toevoeging maakt het mogelijk trends nauwkeuriger te volgen, bijvoorbeeld rondom leegstand, afstoting en herbestemming van kerkgebouwen. Actualiteit is een belangrijk kenmerk van de site. Vrijwilligers voeren dagelijks updates door, variërend van veranderingen in gebruiksfuncties tot nieuwe foto's.

Iedereen kan bijdragen door een gratis profiel aan te maken op Reliwiki.nl. De stichting zoekt nieuwe vrijwilligers die willen helpen met het aanvullen en actualiseren van informatie over religieus erfgoed in hun regio.

Geneanet heeft een nieuw uiterlijk

Na jaren trouwe dienst was het tijd voor een nieuwe verflaag en een paar relatief kleine aanpassingen. Geneanet

wil hiermee haar website leesbaarder en toegankelijker maken voor iedereen, en ook voldoen aan de nieuwe normen voor digitale toegankelijkheid. Daarom heeft het gebruikersinterface en de rubriek online stambomen een aantal wijzigingen ondergaan door onder andere een verbeterd kleurcontrast voor een betere leesbaarheid. Belangrijk is dat er geen grote wijzigingen zijn doorgevoerd; alle functies zijn hetzelfde gebleven en bevinden zich op dezelfde plek.

Nieuws vanuit de Kempencollectie

Verschillende musea en heemkundekringen uit de Kempen waaronder ook onze HWR hebben zich verenigd in de Kempencollectie. Via de gezamenlijke website <https://kempencollectie.nl/> kun je digitaal grasduinen tussen ruim 40.000 objecten.

Regelmatig zullen er in deze nieuwsbrief berichten van onze partners te vinden zijn.

Heemkundekring Den Beerschen Aard Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot

Onlangs werd het boek “Begraafplaatsen van Oirschot, Spoordonk en de Beerzen” gepresenteerd, een uitgave die de rijke geschiedenis van maar liefst zeventien voormalige en huidige begraafplaatsen in de gemeente zichtbaar maakt. Elf begraafplaatsen waren er bekend in de gemeente Oirschot, maar de schrijvers van het boek ontdekten er in totaal zeventien.

Het boek is het resultaat van een inventarisatie door leden van de heemkundekringen ‘Den Beerschen Aard’ en ‘De Heerlijkheid Oirschot’ en vormt een belangrijke bouwsteen onder de gemeentelijke kerkenvisie en de visie op religieus erfgoed.

Erfgoedhuis Veldhoven

In een tussentijdse ledenvergadering werden de lopende activiteiten van de vereniging besproken. Hieronder een greep uit de onderwerpen.

- De gemeente Veldhoven heeft subsidie toegekend voor 2026 en 2027. Met genoegen werd vastgesteld dat de gemeente vaker en op verschillende manieren een beroep op het Erfgoedhuis doet.
- Een ander gevolg van de groeiende vereniging is het ruimtetekort in het archief. Hans Sonnemans (Museum 't Oude Slot) boodt tijdens de vergadering direct een oplossing aan met opslagruimte in Maarheeze.
- Het Erfgoedhuis werkt sinds kort op meerdere fronten samen met Jacq Bijnen (Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven) en wil graag zijn archief gaan overnemen.
- Er is gestart met een werkgroep Archeologie die zich bezighoudt met het inventariseren van opgravingen in Veldhoven, de registratie daarvan en de bewaarlocaties

Nieuwsbrieven

Deze maand ontving het HWR secretariaat diverse nieuwsbrieven van collega verenigingen. Deze zijn hier te lezen:

Nieuwsbrief Brabants Heem – december 2025:

<https://t.ly/dJcKl>

Nieuwsbrief Brabants Erfgoed – december 2025:

<https://t.ly/fSoV7>

Nieuwsbrief Brabanders en hun Taal – december

2025: <https://t.ly/-5907>

Nieuwsbrief Brabants Historisch Informatie

Centrum – december 2025: <https://t.ly/N6nFF>

Nieuwsbrief Regionaal Archief Tilburg –

december 2025: <https://t.ly/lhZxq>

Genealogisch tijdschrift “De Twee Kwartieren”

Nederlandse Genealogische Vereniging - afdeling

Kempen- en Peelland – december 2025:

<https://t.ly/NyDlq>

Nieuwsbrief CBG | Centrum voor

Familiëgeschiedenis – december 2025:

<https://t.ly/aFXB2>

Nieuwsbrief Heemkundekring Pladella Villa Bladel

- december 2025: <https://is.gd/c7Bijn>

Nieuwsbrief Heemkundekring De Heerlijkheid

Oirschot – december 2025: <https://is.gd/u8KRYA>

Nieuwsbrief Heemkundekring Amalia van Solms

Baarle-Nassau/Hertog – december 2025:

<https://is.gd/wRCnAN>

Nieuwsbrief Kempenmuseum Eersel – november
2025: <https://is.gd/pve3wy>

Nieuwsbrief Erfgoedhuis Veldhoven – december

2025: <https://is.gd/PgNz04>

Mededelingenblad Heemkundekring

Weerderheem Valkenswaard – december 2025:

<https://is.gd/rwlzXB>

Nieuwsbrief Heemkundekring Tilborch –

november 2025: <https://is.gd/ILFmAB>

Heemkunde Werkgroep Reusel heeft ook een
facebook pagina. Je kunt ons vinden op:

<https://www.facebook.com/heemkundereusel>

Wil jij onze nieuwsbrief ook regelmatig
ontvangen stuur dan een email naar

secretaris@heemkundereusel.nl

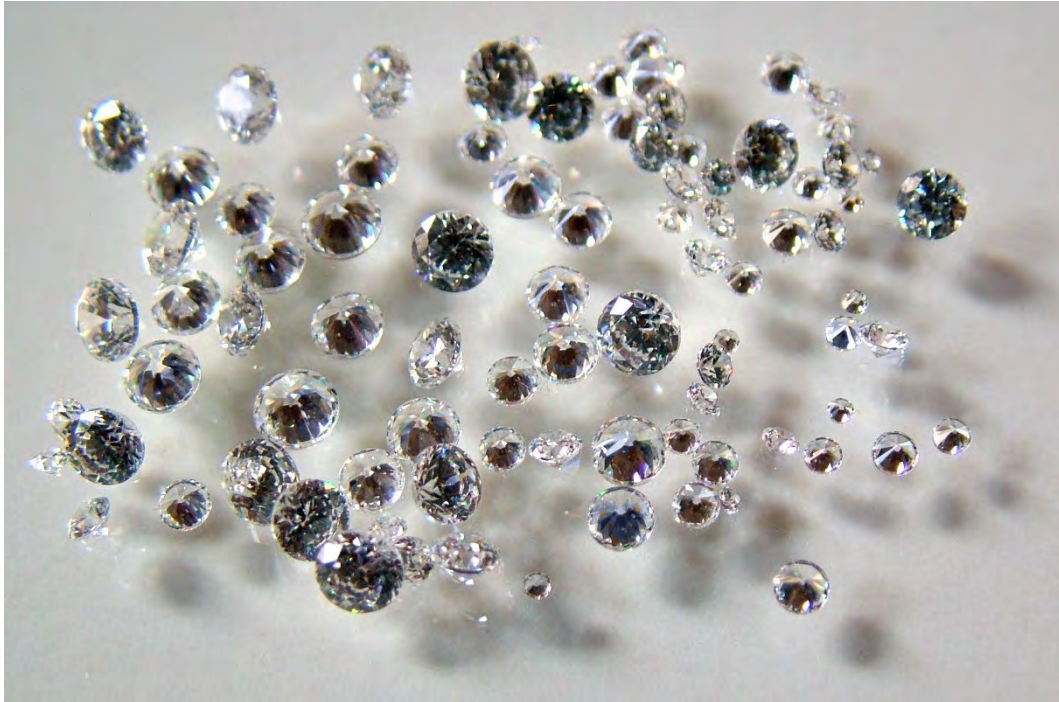
Ook voor afmeldingen mailen naar

secretaris@heemkundereusel.nl

Deze HWR nieuwsbrief en oudere afleveringen
zijn terug te lezen in een archief op onze website:

heemkundereusel.nl/nieuwsbrief.html

Een habbekrats

Diamanten.

Als je iets voor een habbekrats krijgt, krijg je iets spotgoedkoop. Een habbekrats is een kleinigheidje, iets wat financieel niet zoveel voorstelt. Je krijgt iets voor weinig geld. Het woord komt uit het Jiddisch en is via die Joodse taalvariant in het Nederlands terechtgekomen. Er bestaan twee etymologische verklaringen voor de herkomst van deze term.

‘Een kleinigheidje hebben’

Volgens de eerste verklaring komt het woord rechtstreeks uit het Jiddisch, maar nadat er een taalvermenging is opgetreden. Het tweede deel van het woord, ‘krats’, is ontleend aan het Duitse *Kratz* en betekent kleinigheidje, schrammetje of krasje. Taalkundigen vermoeden dat ‘habbe’ afkomstig is uit het Latijn. Namelijk van het Latijnse werkwoord *habere*, wat zoveel betekent als hebben, bezitten.

Letterlijk betekent habbekrats dan ook: ‘Een kleinigheidje hebben’. Of, anders gezegd: iets voor een spotprijs kopen. De website etymologiebank.nl noemt nog als alternatieve mogelijkheid, die best aannemelijk klinkt: “Afkomstig uit het Jiddisch (iesj) hob e krats: ‘(ik) heb een kleinigheid’, al dan niet als imperatiefconstructie; hob- is dan een dialectische uitspraak van Duits hab ‘heb’.”

Habbekrats... Afkomstig uit Amsterdam?

Een tweede verklaring is net zo interessant en aannemelijk als de verklaring hiervoor. In Amsterdam woonden en werkten veel Duits-Jiddische diamantslijpers. Voor halfkaraats diamanten gebruikten zij de term *halbe Karat* – ‘halve karaat’ – wat verhaspeld is tot ‘habbekrats’. Een halfkaraats diamant is natuurlijk een stuk goedkoper dan een diamant van bijvoorbeeld 90 karaats.

Het begrip habbekrats is in Nederland overigens bekender dan in Vlaanderen, aldus het Centrum voor Leesonderzoek in 2013. Uit een van hun onderzoeken bleek 99 procent van de Nederlanders dit woord te kennen, tegen 93 procent van de Vlamingen.

Bron: Historiek